

Eduard MÁRQUEZ

L'últim dia abans de demà

Barcelona: Empúries, 2011, 152 p., 16 €

Jaume Cabré, a *La matèria de l'esperit*, afirma que «en literatura, tot ens remet a l'estil. L'estil és l'escriptor. És l'indret on s'entrelluca la seva ànima i ve il·luminat no tant per les coses que explica el novel·lista sinó per com explica les coses que explica» (p. 143-144). Eduard Márquez (1960) podria haver escrit aquestes paraules, perquè, com ha demostrat des dels inicis de la seva carrera, l'estil i la manera d'explicar les coses són fonamentals per a ell; fins al punt que cada nova obra és un altre pas de rosca a la recerca d'una veu pròpia, diferent però, a la vegada, reconeixible. Més enllà de l'anècdota que engega el mecanisme creatiu i que l'autor s'ha atipat d'explicar (sobretot per culpa de periodistes culturals amb poques mires), la novel·la és un exercici de condensació poètica que fa bona la màxima «menys és més» (*El País*, 24-02-2011).

Una altra de les particularitats de l'obra de Márquez en general i de *L'últim dia abans de demà* en concret és la presència d'una estructura perfectament calculada i controlada. Això respon, d'una banda, a aquesta concepció de la literatura vinculada íntimament a la forma i, de l'altra, a la voluntat de no repetir-se i de ser original en cada nou text. En aquest cas, resulta efectiva la combinació d'un estil extremament condensat amb una estructura fragmentària i el·líptica; així, per exemple, l'opció de prescindir dels guions en els diàlegs atribueix unitat al text perquè fa que fets, converses i pensaments es confonguin i esdevinguin el mateix. Tot plegat aconsegueix enganxar el lector, dotar la narració del ritme adequat als fets que es presenten en cada moment i proporcionar un alt grau de suggestió a les escenes nuclears, que, narrades d'una altra forma, caurien en la tragicomèdia.

Fonamentant tot aquest artefacte literari, hi ha el tema (o els temes) de la novel·la. L'eix de la narració és la presa de consciència que tot el que creiem que és i forma la nostra existència és feble i es pot ensorrar en el moment menys pensat, com a conseqüència de l'atzar. Això enllaça amb la memòria, sobretot la memòria d'allò que vam ser i que també ha desaparegut. El narrador veu com, fruit del retrobament casual amb un vell amic, l'edifici de la seva existència (que ja s'havia començat a esquerdar) acaba d'esfondrar-se definitivament i al final no té cap més alternativa que «tornar a casa amb les mans buides» (una bona frase final). Al mateix temps es

narra com en Robert, l'amic retrobat, també va patir l'ensorrament del seu món d'adolescència i joventut, potser en part per culpa del protagonista.

Màrquez ha reconegut que «la memòria és la meua obsessió literària» (*Time Out Cultura*, 6-2-2011), i en la novel·la que ens ocupa es fa palesa aquesta fixació temàtica perquè el narrador repassa pràcticament tota la seva vida fins al llindar dels cinquanta anys per recordar aquells fets i aquelles èpoques que, d'una manera o d'una altra, van contribuir a construir les bigues que justament el retrobament, podríem dir-ne *físic*, amb aquest passat ha fet que s'ensorressin. Aquest plantejament narratiu és l'excusa perfecta per repassar la darrera dècada de la dictadura franquista, des del punt de vista del protagonista adolescent educat a l'escola d'«hermanos», gràcies als quals descobreix, entre la resignació i el trauma, la sexualitat. En aquestes seccions del record, la ironia i el cinisme, concretats en la repetició d'expressions com «queda inaugurado este pantano» i en l'ús del castellà, són un recurs fonamental per presentar una determinada visió de la dictadura i del fals ordre moral i social que intentava imposar. Després, el protagonista i Robert arriben a la universitat, on coneixen Francesca, una jove interessada en la fotografia. Les seves vides fan un tomb i de la semilibertat clandestina de què disposaven anys enrere passen a la llibertat sense límits, a la descoberta de les drogues, del sexe plaent i lúdic i a la definició (o l'intent, si més no) d'uns interessos culturals i una carrera professional. En aquest període, els referents, de Patti Smith a Gil de Biedma, són diversos i compartits també per la majoria de lectors. La tercera etapa és la maduresa i, per tant, la vida tranquil·la i sensata (és a dir, esperable); però no per això més estable i segura. Aquests tres plans es van alternant des del present del protagonista, sovint relacionats, ni que sigui de manera simbòlica, per algun element.

Les bigues de l'existència del protagonista s'han esfondrat, però prèviament també s'han destruït les vides de la Francesca, del Robert, dels pares... *L'últim dia abans de demà* esdevé, doncs, una mena d'elegia per allò que s'ha deixat enrere i s'ha perdut. Tanmateix, la novel·la és també un elogi de la memòria per tal com fa que d'una manera o d'una altra tot allò que ha desaparegut segueixi viu, perquè «ningú no es perd per sempre». Davant d'aquest panorama desolador, es projecta una mirada endavant, cap al «demà».

Oriol González Tura

Universitat Autònoma de Barcelona